

VALDOŠĀ UZŅĒMUMA PIENĀKUMS ATLĪDZINĀT ATKARĪGĀS SABIEDRĪBAS ZAUDĒJUMUS KONCERNU TIESĪBĀS

THE DUTY OF A CONTROLLING ENTERPRISE TO COMPENSATE FOR LOSSES OF THE DEPENDENT COMPANY IN GROUP OF COMPANIES LAW

Kaspars Balodis, Dr. iur.

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes
Civiltiesisko zinātņu katedras profesors

Summary

One of the main functions of the Group of Companies Law is to protect the legal and financial interests of a dependent company in its relations with the controlling enterprise. There is no general prohibition for a controlling enterprise to induce the dependent company to enter into a disadvantageous transaction. As a general principle, the controlling enterprise shall compensate the dependent company for losses arising from such disadvantageous transactions. If a group contract between the controlling enterprise and the dependent company exists, the legal representatives (board members) of the controlling company (enterprise) are jointly responsible for the losses of the dependent company. If a group contract has not been concluded (*de facto* group of companies), the controlling enterprise itself has to compensate for the losses of the dependent company. Besides the controlling enterprise, the legal representatives of this enterprise bear joint responsibility.

Atslēgvārdi: koncerns, valdošais uzņēmums, atkarīgā sabiedrība, neizdevīgi darījumi, atbildība par atkarīgās sabiedrības zaudējumiem

Keywords: group of companies, controlling enterprise, dependent company, disadvantageous transactions, responsibility for losses of the dependent company

Ievads

Koncernu tiesību, it īpaši Koncernu likuma (turpmāk arī – KonL.) noteikumu par valdošā uzņēmuma un tā likumisko pārstāvju pienākumu atlīdzināt zaudējumus, kas atkarīgajai sabiedrībai radušies tāpēc, ka valdošais uzņēmums pamudinājis atkarīgo sabiedrību noslēgt tai neizdevīgu darījumu vai veikt citu tai neizdevīgu pasākumu, nozīme Latvijas tiesību sistēmā pieaug arvien vairāk. Koncernu likums ir spēkā kopš 2000. gada, taču šā likuma normas, kas pamatā pārņemtas no Vācijas Akciju sabiedrību likuma (*Aktiengesetz*) noteikumiem vai kurām minētais vācu regulējums kalpojis par paraugu, Latvijā plašāk izmanto tikai pakāpeniski. Pēdējos

gados koncernu tiesību praktiskā nozīme ir ievērojami pieaugusi, par ko liecina arī tiesu izskatītās koncernu tiesību lietas, tostarp Augstākās tiesas (Senāta) spriedumi, vairāki no kuriem minēti šajā rakstā. Kā uzsvēris Senāts, tad, interpretējot Koncernu likumu, ņemams vērā, ka šā likuma noteikumu izcelsme norāda uz Vācijas Akciju sabiedrību likuma koncernu regulējuma ietekmi un tādēļ Koncernu likuma normu pareizai izpratnei nozīmīga ir attiecīgā vācu tiesību piemērošanas tradīcija.¹

Atkarīgās sabiedrības mantiski tiesisko interešu aizsardzība attiecībā ar valdošo uzņēmumu ir viena no koncernu tiesību pamatfunkcijām. Savukārt atkarīgās sabiedrības tiesības saņemt zaudējumu atlīdzību no valdošā uzņēmuma vai tā likumiskiem pārstāvjiem ir viens no būtiskākajiem tiesiskajiem līdzekļiem šo interešu aizsardzības praktiskai nodrošināšanai. Minēto tiesisko mehānismu var izmantot arī sabiedrības kreditori, ceļot prasību pret valdošo uzņēmumu. Attiecīgais KonL regulējums ir visai specifisks, un ir nepieciešams tā piemērošanas aspektu sīkāks iztirzājums.

Jāatzīmē, ka KonL regulē arī tādus jautājumus kā pašas atkarīgās sabiedrības izpildinstitūcijas un pārvaldes institūcijas locekļu atbildību par zaudējumiem un atkarīgās sabiedrības dalībnieku tiesības uz viņiem tieši nodarīto zaudējumu atlīdzību. Taču šie temati šajā rakstā netiks aplūkoti.

1. Atbildības pienākuma vispārīgs raksturojums

KonL 3. panta pirmajā daļā noteikts, ka valdošā uzņēmuma izšķirošā ietekme atkarīgajā sabiedrībā rodas uz koncerna līguma pamata, bet, izpildoties minētā panta trešajā daļā norādītajiem kritērijiem, arī uz līdzdalības pamata. Proti, uzņēmumam ir izšķirošā ietekme sabiedrībā uz līdzdalības pamata, ja pastāv vismaz viens no šādiem apstākļiem: 1) uzņēmumam sabiedrībā ir balsstiesību vairākums, 2) uzņēmumam kā sabiedrības dalībniekam ir tiesības iecelt vai atcelt sabiedrības izpildinstitūcijas vai pārraudzības institūcijas locekļu vairākumu, 3) uzņēmums ir sabiedrības dalībnieks un, izmantojot vienīgi savas dalībnieka tiesības, pārskata gada laikā ir iecēlis sabiedrības izpildinstitūcijas locekļu vairākumu, 4) uzņēmums ir sabiedrības dalībnieks un, pamatojoties uz vienošanos ar citiem dalībniekiem, viens pats kontrolē balsstiesību vairākumu sabiedrībā.

Turklāt izšķirošā ietekme atkarīgajā sabiedrībā saskaņā ar KonL 4. panta noteikumiem var būt tieša vai netieša. Ja valdošais uzņēmums izšķirošo ietekmi atkarīgajā sabiedrībā īsteno bez citas atkarīgās sabiedrības starpniecības, tam šajā sabiedrībā ir tieša izšķirošā ietekme (KonL 4. p. 2. d.). Ja turpretī valdošais uzņēmums izšķirošo ietekmi atkarīgajā sabiedrībā īsteno, izmantojot citas atkarīgās sabiedrības vai tādās personas izšķirošo ietekmi, kura darbojas savā vārdā, bet valdošā uzņēmuma vai no tā atkarīgās sabiedrības labā, tam atbilstoši KonL 4. panta trešajā daļā noteiktajam šajā sabiedrībā ir netieša izšķirošā ietekme.

Izšķirošā ietekme neatkarīgi no tās cēloņa un veida ir iemesls tam, ka valdošais uzņēmums savās interesēs dod atkarīgajai sabiedrībai norādījumus vai pamudina to noslēgt dažādus darījumus un veikt citus saimnieciskas nozīmes pasākumus, dažkārt arī atkarīgajai sabiedrībai neizdevīgus. Norādāms, ka koncernu tiesībās nepastāv

¹ Senāta 22.12.2022. sprieduma lietā Nr. SKC-94/2022 12.1. punkts.

aizliegums valdošajam uzņēmumam pamudināt atkarīgo sabiedrību noslēgt tai neizdevīgu darījumu vai veikt citu tai neizdevīgu pasākumu.

Aizlieguma formā ir izteikts KonL 27. panta pirmās daļas otrais teikums, saskaņā ar kuru valdošā uzņēmuma likumiskie pārstāvji nevar dot atkarīgajai sabiedrībai norādījumus, jo īpaši tādus, kuru izpilde var izraisīt atkarīgās sabiedrības maksātne-spēju, darbības apturēšanu administratīvā kārtā vai likvidāciju tiesas ceļā. Savukārt saskaņā ar KonL 29. panta pirmo daļu, kas attiecas uz faktisko koncernu, valdošais uzņēmums nedrīkst izmantot savu ietekmi, lai pamudinātu atkarīgo sabiedrību noslēgt tai neizdevīgu darījumu vai arī veikt citu tai neizdevīgu pasākumu, ja vien netiek atlīdzināti šāda darījuma vai pasākuma rezultātā radušies zaudējumi. Minētie aizliegumi ir relatīvi, jo to pārkāpums neizraisa attiecīgo norādījumu rezultātā atkarīgajai sabiedrībai neizdevīga tiesiskā darījuma spēkā neesamību.

KonL noteikumu mērķis ir pēc iespējas aizsargāt pašu atkarīgo sabiedrību, tās mazākuma dalībniekus un kreditorus. Taču koncernu tiesībām nav par katru cenu jānovērš jebkādas situācijas, kurās valdošais uzņēmums peļņas gūšanas nolūkā izmanto atkarīgo sabiedrību savu saimniecisko interešu īstenošanai. Koncernā esošās komercsabiedrības darbojas vienotās saimnieciskās interesēs, un koncernu veidošanās ir pilnīgi dabiska parādība saimnieciskajā dzīvē.²

Tātad vispārīgs aizliegums pamudināt atkarīgo sabiedrību noslēgt tai neizdevīgu darījumu vai veikt citu neizdevīgu pasākumu nepastāv, tomēr tas nenozīmē, ka šādi darījumi jāatstāj bez ievēribas. Noteikumi par to, ka jākompensē valdošā uzņēmuma ietekme, kas radījusi nelabvēlīgas sekas atkarīgajai sabiedrībai, ir domāti pašas atkarīgās sabiedrības, tās mazākuma dalībnieku (mazākuma akcionāru) un kreditoru aizsardzībai.³ Tiesiskais līdzeklis atkarīgās sabiedrības, tās dalībnieku un tās kreditoru interešu aizsardzībai ir zaudējumu atlīdzība, kuras nosacījumus regulē savstarpēji cieši saistītie KonL 27. un 33. panta noteikumi. Zaudējumu atlīdzības pienākuma niānses līgumkoncerna un faktiskā koncerna gadījumā atšķiras; tas tiks atspoguļots šā raksta nākamajās nodaļās.

2. Zaudējumu atlīdzināšana un tās subjekti līgumkoncernā

KonL attiecībā uz līgumkoncernu, kad starp atkarīgo sabiedrību un valdošo uzņēmumu noslēgts pārvaldes līgums vai arī pārvaldes un peļņas nodošanas līgums, ir tieši norādīts, ka valdošais uzņēmums var dot norādījumus, kas rada zaudējumus atkarīgajai sabiedrībai, ciktāl šie norādījumi atbilst valdošā uzņēmuma interesēm vai citu uzņēmumu interesēm, kuri ir apvienoti koncernā ar valdošo uzņēmumu un atkarīgo sabiedrību (KonL 26. p. 1. d. 2. teik.). Minētās valdošā uzņēmuma tiesības gan var izslēgt vai ierobežot ar koncerna līgumu. Turklāt, kā noteikts KonL 26. panta otrajā daļā, atkarīgās sabiedrības izpildinstitūcijai ir pienākums pildīt valdošā uzņēmuma norādījumus.

² Strupiņš, A. Koncernu likuma darbības efektivitātes problēmas un to iespējamie risinājumi. Pētījums, veikts pēc Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas pasūtījuma, 2007, 3. lpp. Pieejams: https://ppdb.mk.gov.lv/wp-content/uploads/2023/05/TM_Koncernu_likuma_darbibas_efektiv_problemas_un_to_iespej_risinajumi_2007-1.pdf [aplūkots 18.03.2024.].

³ Hüffer U., Koch J. Aktiengesetz. 11. Auflage. München: C. H. Beck, 2014, § 317 AktG Rn. 1.

Līgumkoncernā valdošā uzņēmuma izšķirošā ietekme uz atkarīgo sabiedrību ir nodibināta ar līgumu, kas saskaņā ar civiltiesību vispārīgajiem noteikumiem ir labprātīga vienošanās. Savukārt iepriekš minētajās KonL normās ir skaidri norādītas valdošā uzņēmuma tiesības dot norādījumus atkarīgajai sabiedrībai un atkarīgās sabiedrības izpildinstitūcijas pienākums tos pildīt. Tādēļ saskaņā ar KonL 27. panta noteikumiem līgumkoncernā par atkarīgās sabiedrības zaudējumiem atbild nevis pats valdošais uzņēmums, bet gan tā likumiskie pārstāvji kā kopparādnieki. Turklāt likumisko pārstāvju atbildība iestājas tikai tad, ja tie, dodot norādījumus atkarīgajai sabiedrībai, pārkāpuši rūpības pienākumu, proti, pienākumu rīkoties ar kārtīga un apzinīga vadītāja rūpību. Minētais ir norādīts KonL 27. panta pirmās un otrās daļas normās.

Prasību par zaudējumu atlīdzību var celt ne vien pati atkarīgā sabiedrība, bet saskaņā ar KonL 27. panta piektās daļas pirmo teikumu to savā vārdā atkarīgās sabiedrības labā var darīt arī katrs tās dalībnieks. Prasību var celt arī atkarīgās sabiedrības kreditors, ciktāl viņš no atkarīgās sabiedrības nevar panākt savu prasījumu apmierinājumu (KonL 27. p. 5. d. 2. teik.). Dalībnieku un kreditoru tiesībām celt zaudējumu atlīdzināšanas prasību ir nozīme tāpēc, ka atkarīgā sabiedrība, pakļaujoties valdošā uzņēmuma norādījumiem, varētu nevēlēties šādu prasību celt.

Kaut arī līgumkoncerna valdošais uzņēmums nav parādnieks zaudējumu atlīdzināšanas saistībā, KonL 27. panta normām ir liela nozīme arī faktiskajā koncernā, jo atbilstoši minētā likuma 33. panta septītajā daļā noteiktajam atkarīgās sabiedrības prasījumam par zaudējumu atlīdzību pret valdošo uzņēmumu faktiskajā koncernā attiecīgi piemērojami KonL 27. panta trešās, ceturtās, piektās, sestās un septītās daļas noteikumi.

3. Zaudējumu atlīdzināšana un tās subjekti faktiskajā koncernā

KonL 33. panta virsraksts norāda uz valdošā uzņēmuma un tā likumisko pārstāvju atbildību, ja nav noslēgts koncerna līgums. No KonL 33. panta virsraksta formulējuma tomēr nedrīkstētu rasties maldīgs priekšstats, ka šā panta normas nebūtu attiecināmas arī uz tādiem peļņas nodošanas līgumiem, kuri neietver pārvaldes līguma elementus (par koncerna līguma veidiem sk. KonL 3. p. 2. d.). Proti, KonL 33. panta pirmās daļas pirmais teikums, kas ir KonL centrālā norma atkarīgās sabiedrības zaudējumu regulējumā, sākas ar vārdiem “Ja valdošais uzņēmums pamudina atkarīgo sabiedrību, ar kuru nav noslēgts pārvaldes līgums”. Kā uzsvērts Vācijas koncernu tiesību doktrīnā, tad pārvaldes līguma un peļņas nodošanas līguma galvenā atšķirība ir tā, ka peļņas nodošanas līgums, ciktāl tas nav apvienots ar pārvaldes līgumu, nenodibina valdošajam uzņēmumam tiesības dot norādījumus atkarīgajai sabiedrībai.⁴ Tajā pašā laikā vairums koncerna līgumu mēdz būt pārvaldes un peļņas nodošanas līgumi, apvienojot abu koncerna līguma veidu elementus.⁵ Līdz ar to KonL 33. panta noteikumi pamatā attiecas uz faktisko koncernu, tomēr jāievēro, ka tie piemērojami arī tādiem līgumkoncerniem, kas veidoti ar peļņas nodošanas līgumu bez pārvaldes līguma elementiem.

⁴ Emmerich V., Habersack M. Konzernrecht. 11. Auflage. München: C. H. Beck, 2020, § 12 Rn. 3.

⁵ Ibid., Rn. 2.

Kā norādīts iepriekš, faktiskajā koncernā nepastāv absolūts aizliegums valdošajam uzņēmumam pamudināt atkarīgo sabiedrību noslēgt tai neizdevīgu darījumu vai veikt citu tai neizdevīgu pasākumu. Tomēr valdošais uzņēmums savu ietekmi, pamudinot noslēgt atkarīgajai sabiedrībai neizdevīgu darījumu vai veikt citu neizdevīgu pasākumu, drīkst izmantot tikai tad, ja atkarīgajai sabiedrībai tiek atlīdzināti neizdevīgā darījuma vai cita neizdevīgā pasākuma dēļ radušies zaudējumi. Ja valdošais uzņēmums līdz pārskata gada beigām faktiski neatlīdzina šos zaudējumus vai arī nepiešķir atbilstošas prasījuma tiesības uz šādu zaudējumu atlīdzību, tā pienākums ir atlīdzināt atkarīgajai sabiedrībai radušos zaudējumus, turklāt blakus valdošajam uzņēmumam kā kopparādnieki atbild arī valdošā uzņēmuma likumiskie pārstāvji, kuri pamudinājuši atkarīgo sabiedrību noslēgt tai neizdevīgu darījumu vai veikt citu neizdevīgu pasākumu (KonL 33. p. 1. d. 1. teik., 3. d.).

Senāta judikatūrā ir uzsvērts, ka pamats neatlīdzinātu zaudējumu piedziņai no valdošā uzņēmuma ir valdošās sabiedrības jebkura darbība (pamudinājums) atkarīgajai sabiedrībai noslēgt tai neizdevīgu darījumu vai veikt citu neizdevīgu pasākumu.⁶ Darījuma neizdevīgums un darījuma dēļ radušies zaudējumi ir kumulatīvi kritēriji, kam jābūt izpildītiem, lai valdošajam uzņēmumam iestātos zaudējumu atlīdzināšanas pienākums.⁷

Atbilstoši koncernu tiesību doktrīnas atziņām par neizdevīgu darījumu uzskatāms jebkurš darījums vai pasākums, kura rezultāts ir atkarīgās sabiedrības mantas vai ienākumu samazinājums vai apdraudējums.⁸ Noskaidrojot darījuma neizdevīgumu, nozīme ir tam, vai starp izpildījumu un pretizpildījumu pastāv objektīva nesamērība, ja salīdzina to ar neatkarīgas trešās personas noslēgtu darījumu.⁹ Darījuma neizdevīgums ir nosakāms jau tā izdarīšanas brīdī, un arī kārtīga un apzinīga uzņēmuma vadītāja rīcības standarts, ja valdošais uzņēmums grib ekskulpēties jeb atbrīvoties no atbildības, ir attiecināms uz darījuma noslēgšanas vai pasākuma veikšanas brīdī, nevis vēlāku laikposmu.¹⁰

Jāatzīmē, ka atkarīgās sabiedrības zaudējumu atlīdzināšanas veidu KonL tieši neregulē, un līdz ar to tam būtu jāpiemēro Civillikuma vispārīgie noteikumi par zaudējumu atlīdzību, proti, Civillikuma 1770. un turpmākie panti. Vērā ņemama tomēr ir koncernu tiesību specifika, tostarp valdošā uzņēmuma pienākums līdz pārskata gada beigām labprātīgi atlīdzināt neizdevīgā darījuma vai pasākuma dēļ radušos zaudējumus vai piešķirt atbilstošas prasījuma tiesības.

Vācijas koncernu tiesību doktrīnā ir atzīts, ka valdošais uzņēmums atkarīgās sabiedrības zaudējumus var kompensēt, piešķirot pēdējai jebkādu mantiska rakstura, proti, naudā novērtējamu labumu, kas ir piemērots, lai “neitralizētu” atkarīgās sabiedrības bilancē radušos zaudējumu pozīciju.¹¹ Piemērots tiesiskais līdzeklis var būt arī valdošā uzņēmuma līdzdalība un atbalsts atkarīgās sabiedrības neizdevīgo līgumu atcelšanā, ciktāl to ir iespējams praktiski panākt.¹² Ja tomēr zaudējumu atlīdzības

⁶ Senāta 31.05.2022. sprieduma lietā Nr. SKC-44/2022 12. punkts.

⁷ Senāta 22.12.2022. sprieduma lietā Nr. SKC-94/2022 12.1. punkts.

⁸ Emmerich V., Habersack M. Konzernrecht. 11. Auflage. München: C. H. Beck, 2020, § 25 Rn. 15; Saenger I. Gesellschaftsrecht. 5. Auflage. München: Verlag Franz Vahlen, 2020, Rn. 948.

⁹ Emmerich V., Habersack M. Konzernrecht. 11. Auflage. München: C. H. Beck, 2020, § 25 Rn. 15.

¹⁰ Sk. Senāta 22.12.2022. sprieduma lietā Nr. SKC-94/2022 12.1. punktu.

¹¹ Emmerich V., Habersack M. Konzernrecht. 11. Auflage. München: C. H. Beck, 2020, § 25 Rn. 53.

¹² Hüffer U., Koch J. Aktiengesetz. 11. Auflage. München: C. H. Beck, 2014, § 317 AktG Rn. 9.

piedziņai ir nepieciešams celt prasību tiesā, atkarīgajai sabiedrībai neviens nevar liegt prasīt zaudējumu atlīdzināšanu naudā. Minētais attiecas arī uz gadījumiem, kad attiecīgu prasību ceļ dalībnieks sabiedrības labā vai arī kreditors.

Kā norādīts KonL 33. panta otrajā daļā, tad valdošajam uzņēmumam tomēr nav jāatlīdzina zaudējumi, ja tas pierāda, ka kārtīgs un apzinīgs neatkarīga uzņēmuma vadītājs būtu rīkojies tāpat. Kā atzinis Senāts, tad KonL 33. panta normās reglamentētā atbildības juridiskā konstrukcija ir līdzīga Komerclikuma 169. pantā noteiktajai, par ko liecina ekskulpācijas iespēja.¹³

Zaudējumu atlīdzināšanas prasībai attiecīgi piemērojot KonL 27. panta piekto daļu, prasību var celt ne vien pati atkarīgā sabiedrība, bet savā vārdā un atkarīgās sabiedrības labā arī katrs tās dalībnieks. Tāpat atbilstoši minētajā Koncernu likuma normā noteiktajam prasību var celt arī kreditors, ja tas no atkarīgās sabiedrības nevar panākt savu prasījumu apmierinājumu. Senāts norādījis, ka kreditoram, spējot pamatot, kādēļ vērsšanās pret atkarīgo sabiedrību būtu nesekmīga vai bezjēdzīga, nav nepieciešams vispirms vērsties pret atkarīgo sabiedrību.¹⁴ Turklāt kreditors var prasīt zaudējumu atlīdzības piedziņu par labu sev, jo būtu nesaprātīgi sagaidīt, ka viņš vispirms cels prasību par zaudējumu piedziņu par labu atkarīgajai sabiedrībai, lai tikai pēc tam, vērsoties pret atkarīgo sabiedrību, panāktu savu prasījumu apmierinājumu.¹⁵

Tātad Koncernu likuma 33. panta normas, kas piemērojamas kopsakarā ar vairākiem šā likuma 27. panta noteikumiem, nodrošina pietiekami efektīvu mehānismu to atkarīgās sabiedrības zaudējumu atlīdzināšanai, kuras tā cietusi valdošā uzņēmuma pamudinājuma ietekmē noslēgta neizdevīga darījuma vai cita neizdevīga pasākuma dēļ. Attiecīgās likuma normas aizsargā arī atkarīgās sabiedrības dalībnieku un kreditoru intereses. Jāievēro, ka faktiskajā koncernā atkarīgajai sabiedrībai radušos zaudējumu atlīdzināšanas pienākums ir divpakāpju. Proti, primārs ir valdošā uzņēmuma pienākums līdz pārskata gada beigām labprātīgi faktiski atlīdzināt neizdevīgā darījuma vai pasākuma dēļ radušos zaudējumus vai arī piešķirt atbilstošas prasījuma tiesības. Šāds tiesiskais mehānisms ir loģisks, jo var pieņemt, ka valdošais uzņēmums normālos apstākļos negribēs pasliktināt koncerna kopējo saimniecisko stāvokli. Zaudējumu atlīdzināšanas pienākuma labprātīgas neizpildīšanas gadījumā atkarīgā sabiedrība savas prasījuma tiesības var īstenot piespiedu kārtā.

Kopsavilkums

1. Viens no Koncernu likuma normu mērķiem ir pēc iespējas aizsargāt pašu atkarīgo sabiedrību, tās dalībniekus un kreditorus, mazinot tādu atkarīgās sabiedrības darījumu nelabvēlīgās sekas, ko minētā sabiedrība noslēgusi pēc valdošā uzņēmuma izdarīta norādījuma vai pamudinājuma. Koncernu tiesībās nepastāv vispārējs aizliegums, kas liegtu valdošajam uzņēmumam dot atkarīgajai sabiedrībai norādījumus vai izdarīt pamudinājumus, kuru sekas ir zaudējumu rašanās atkarīgajai sabiedrībai.

¹³ Senāta 18.01.2022. sprieduma lietā Nr. SKC-20/2022 10. punkts.

¹⁴ Turpat.

¹⁵ Senāta 31.05.2022. sprieduma lietā Nr. SKC-44/2022 11.3. punkts.

2. Koncernu tiesībās pastāv princips, ka valdošajam uzņēmumam ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, kas atkarīgajai sabiedrībai radušies valdošā uzņēmuma norādījumu vai pamudinājumu rezultātā noslēgta neizdevīga darījuma vai cita neizdevīga pasākuma dēļ. Tātad valdošā uzņēmuma tiesiskās iespējas ietekmēt atkarīgo sabiedrību un uzlabot savu mantisko stāvokli uz atkarīgās sabiedrības rēķina nav neierobežotas.
3. Neizdevīgo darījumu vai citu atkarīgajai sabiedrībai neizdevīgu pasākumu dēļ radušos zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumi un iesaistītie subjekti daļēji atšķiras atkarībā no tā, vai atkarīgā sabiedrība ietilpst līgumkoncernā vai faktiskajā koncernā. Ja līgumkoncerns pastāv uz pārvaldes vai pārvaldes un peļņas nodošanas līguma pamata, tad valdošajam uzņēmumam ir tiesības dot atkarīgajai sabiedrībai norādījumus.
Turpretī faktiskā koncerna gadījumā likums neparedz valdošajam uzņēmumam tiesības dot tiešus norādījumus atkarīgās sabiedrības izpildinstitūcijai. Tāpēc Koncernu likumā minēts pamudinājums atkarīgajai sabiedrībai noslēgt tai neizdevīgu darījumu vai veikt citu tai neizdevīgu pasākumu. Līgumkoncernā par zaudējumiem kā kopparādnieki atbild valdošā uzņēmuma likumiskie pārstāvji, savukārt faktiskajā koncernā atbildīgs ir pats valdošais uzņēmums, bet blakus valdošajam uzņēmumam kā kopparādnieki – arī tā likumiskie pārstāvji, kuri pamudinājuši atkarīgo sabiedrību noslēgt tai neizdevīgu darījumu vai veikt tai neizdevīgu pasākumu.
4. Prasību par zaudējumu atlīdzību savā vārdā, bet atkarīgās sabiedrības labā var celt arī ikviens tās dalībnieks. Zaudējumu atlīdzināšanas prasību var celt arī atkarīgās sabiedrības kreditors, ciktāl viņš no atkarīgās sabiedrības nevar panākt savu prasījumu apmierinājumu. Turklāt kreditoram nav jāceļ prasība atkarīgās sabiedrības labā, viņš var prasīt, lai attiecīgā zaudējumu atlīdzības summa tiek piedzīta par labu tieši viņam.